enim paſſione perfecta, circa aſcenſionem dixit eis: Euntes docete omnes gentes. THEO. Poſtquam autem dominus confeſſionem diſcipulorum acceptauit dicentium verum Deum, tunc ipſis reuelat crucis myſteriũ. vnde ſequitur: {Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis multa pati, & repro. a ſeni. & a ſum. ſacer. & ſcri. & occi. & poſt tres dies reſurgere. Et palam verbum loquebatur,} ſcilicet de futura paſſione. Non autem intelligebant diſcipuli ordinem veritatis, neq; reſurrectionem comprehendere poterãt, ſed putabant eſſe melius, quòd non pateretur. CHRY. Prædixerat tamẽ hoc eis dominus hac occaſione, vt oſtẽderet quòd oporteret poſt crucẽ & reſurrectionẽ Chriſtum a teſtibus prædicari. Rurſus Petrus exiſtens feruidus, ſolus de his ſumit audaciam diſputãdi. vnde

cerdotibus, & Scribis occidi, & poſt tres dies reſurgere, & palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eũ: Domine propitius eſto tibi: nam hoc non erit. Qui conuerſus & videns diſcipulos ſuos comminatus eſt Petro dicens: Vade retro me Sathana, G quoniam nõ ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.

e Et conuocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis: Siquis vult me ſequi, deneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. Qui enim voluerit animam ſuã ſaluam facere, perdet

ſequitur: {Et apprehendens eum Petrus, cæpit increpare eũ: Domine propitius eſto tibi, nam hoc non erit.} Hoc autem amantis affectu & optantis dixit, quaſi diceret: Hoc non poteſt fieri, nec recipiunt aures meæ, vt Dei filius occidendus ſit. CHRY. Quid eſt autem hoc, ꝙ Petrus qui reuelatione patris potitus erat ſic velociter cecidit & inſtabilis eſt effectus? Sed dicimus non eſſe mirũ
H ſi hoc ignorauit, qui de paſſione reuelationem non accepit. Quòd enim Chriſtus filius Dei viui eſſet, reuelatione dedicerat, myſterium vero crucis & reſurrectionis nondum ei fuerat reuelatum. Ipſe vero oſtendens quòd oporteret eum ad paſſionem venire, Petrum increpauit. vnde ſequitur: {Qui conuer. vi. di. ſuos & cõmi. eſt Petro dicens. Vade retro me Sathana.} THEO. Dominus namque volens oſtendere, ꝙ propter ſalutem hominum debebat eius paſſio fieri, & ꝙ ſolus Sathanas Chriſtum pati nolebat, vt genus non ſaluaretur humanum, Petrum Sathanam nominauit, eo ꝙ ſaperet quæ ſunt Sathanæ, nolẽs Chriſtum pati, ſed aduerſans eidem. Sathanas enim aduerſarius interpretatur. CHRY. Demoni autem ipſum tentanti non ait: {Vade poſt me, ſed Petro dicit: {Vade retro me. i. ſequere me, & voluntario meę paſſionis conſilio non reſiſtas. Sequitur: {Qm̃ non ſa. ea quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum. THEO. Quæ hominum ſunt dicit Petrum ſapere ſm ꝙ affectiones carnales quodammodo ſapiebat, volebat enim Petrus, ꝙ ſibi Chriſtus præſtaret requiem & non crucifigeretur.
I
e ¶ BEDA. Poſtquam diſcipulis myſterium ſuæ paſſionis & reſurrectionis oſtendit, hortatur eos vnà cum turba ad ſequendũ ſuæ paſſionis exemplum. vnde ſequitur: {Et con. tur. cum diſcipulis ſuis dixit eis: Siquis vult poſt me ſequi, deneget ſemetipſum. CHRY. Quaſi diceret ad Petrum: Tu quidem increpas me paſſionem ſuſtinere volentem, ego autẽ dico tibi, ꝙ nõ ſolum prohibere me pati nociuum eſt: ſed neque ſaluari poteris niſi ipſe moriaris. Dicit aũt: {Siquis vult poſt me ſequi.} q. d. ad bona voco, quæ quis velle debet, non ad mala & grauia vt cogaris. Qui enim infert violentiã frequenter impedit, qui vero auditorẽ in libertatem dimittit, magis attrahit ipſum. Aliquis autem abnegat ſeipſum, cũ nullã ſui corporis curã habet, vt ſiue flagelletur, ſiue aliquid ſimile patiatur, ſuſtineat patienter. THEO. Nam ſicut qui abnegat alterum videlicet fratrẽ, aut patrem, quãuis ille vulnere & moriatᷣ, non cõpatitur neque condolet ei, ſic & nos debemus ſpernere cor
K pus noſtrũ, vt ſi vulnerari cõtingat, vel aliqd ſiĩe pati, nõ curem⁹. CHRY. Non aũt ait, ꝙ parcat ſibiipſi: ſed ꝙ amplius eſt ꝙ abneget ſemetipſum quaſi nihil cõe ad ſe habeat, ſed periculis exponat, & circa ea ſic diſponatᷣ, ac ſi alius pateretᷣ, & hoc eſt ſibiipſi parcere, qa patres tũc liberis ſuis ignoſcũt, cũ tradentes eos doctorib⁹ illis iubent non parci. Vſquequo aũt oporteat ſeipſum abnegare oſtendit cũ ſubdit. {Et tollat crucẽ ſuã.} q. d. vſque ad mortẽ exprobrabiliſsimam. THEO. Nã tunc crux exprobrabilis videbatᷣ, quia in ea malefici figebantur. HIERO. Vel aliter, Sicut gubernator peritus tempeſtatẽ in tranquillitate præcauens, nautas ſuos vult eſſe paratos, ita & dñs dicit: {Siquis vult me ſequi, deneget ſemetipſum. i. alter ex altero fiat. BEDA. Tũc enim noſipſos abnegamus cũ vitam⁹ quod ꝑ vetuſtatẽ fuimus, & ad hoc nitimur, qđ ꝑ nouitatẽ vocamur. Crux aũt tollitᷣ, cũ aut ꝑ abſtinentiã affligitᷣ corpus, aut ꝑ cõpaſſionẽ proximi affligitᷣ animus. THEO. Quia vero poſt crucẽ virtutẽ aliã nos hr̃e oportet, adiecit: Et ſequatᷣ me.

F CHRY. Hoc autẽ dicit, quia contingit aliquem patientem non ſequi Chriſtum, cum ſ. aliquis non patitur pp Chriſtũ. {Sequitur enim Chr̃m, qui poſt eũ ambulat, qui morti eius ſe cõformat, principes etiã & ptates contẽnens ſub quibus ante Chr̃i aduẽtũ peccabat. Sequitᷣ. {Qui. n. vo. ani. ſu. ſal. fa. ꝑ eã. Qui aũt ꝑ ani. ſu. prop. me. & pp euan. ſal. fa. eã. q. d. Hæc vobis mãdo quaſi vobis parcẽs etenim qui filio ſuo, parcit perdit eũ, qui vero nõ percit, ſaluat. Oportet ergo nos eſſe ad mortẽ continue ꝑparatos. Si. n. in materialibus præliis qui paratus eſt ad mortẽ melior eſt aliis, nullo poſt mortem eum reſuſcitare valente, multo magis in ſpiritualibus pręliis cum ſpes tanta reſurrectionis exiſtat, {ꝙ qui ponit aĩam ſuã in mortẽ, ſaluã facit eã.} REMI. Aĩa aũt hoc loco ĩtelligenda eſt vita ꝑſens non aũt ipſa ſubſtantia aĩæ.

eam. Qui autem perdiderit animam ſuam propter me, & euangelium, ſaluam faciet eã. Quid enim proderit homini ſi lucretur totum mundum & detrimentum animæ ſuæ faciat? Aut quid homo commutationis dabit ꝓ anima ſua? Qui enim me confeſſus fuerit & verba mea in generatione iſta adultera, & peccatrice, & filius hominis confitebitur eum cum venerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis. Et dicebat illis: Amen dico vobis, qa ſunt quidã de hic ſtãtibus qui nõ guſtabunt mortẽ donec videant regnum Dei veniẽtis in virtute.

CHRY. Quia ergo dixerat. {Qui vo. ani. ſu. ſal. fa. ꝑ eã.} ne qs ꝑditionẽ hãc & ſalutẽ illã ęſtimet æqualẽ, ſubiungit. {Quid. n. pro ho. ſi lu. to. mun. & detri. fa. aĩæ ſuæ? Aut quã da. hõ. cõmu. ꝓ aĩa ſua? q. d. ne dicas qm̃ aĩam ſuã ſaluauit, q crucis effugit ꝑiculã. Qñ. n. cum aĩa ſua. i. vita iſta lucratᷣ aliquis orbẽ terræ, quid amplius erit ei aĩa pereunte? Nũquid aliã habet aĩam ꝓ aĩa dare? Precium. n. pro domo põt aliquis cõmutare, aĩam vero perdens, aliam aĩam dare nõ põt. Caute aũt dicit. {Aut quã cõmu. da ho. Deus. n. pp nr̃am ſalutem dedit cõmutationẽ præcioſum ſanguinem Ieſu Chriſti. BEDA: Vel hoc dicit, quia perſecutionis tꝑe ponenda eſt aĩa: pacis aũt tꝑe frangenda ſunt deſideria terrena, qđ ſignificat, cũ dicit. {Quid. n. proderit hõi &c.} Plerũq; aũt verecundię vſu ꝑpedimur, vt rectitudinẽ quã ſeruam⁹ in mẽte nõ exprimere valeamus in voce. Et iõ ſubditᷣ. {Qui. n. me cõ. fu. & vir. me. in gene. iſta adul. & pecc. & fi. ho. confi. eum: cum ve. in glo. pa. ſu. cum ang. ſu.} THEO. Non. n. eſt ſufficiens fides quæ ſolũ in mente cõſiſtit, ſed & oris cõfeſſionẽ dñs requirit: ſanctificata. n. ꝑ fidẽ aĩa, debet & corpus ꝑ cõfeſſionẽ ſctificari. CHRY. Qui aũt hic didicit ſubiecit ſe cũ deſiderio ad hoc, ꝙ ſine cõfuſiõe Chr̃m cõfiteatᷣ. {Dr̃ aũt adultera gñatio, q Deũ verũ aĩæ ſpõſum dereliqt, & nõ eſt ſecuta Chr̃i doctrinã, ſed dæmonib⁹ ꝓſtrata, ſemina impietatis ſuſcepit, pp qđ & peccatrix dr̃. Qui ergo inter hos Chr̃i dñationẽ negauerit, &
I verba Dei in euangelio reuelata, dignã impietatis pœnã ſuſcipiet: audiens in ſecundo aduentu: Nõ noui vos. THEO. Qui ergo cõfeſſus fuerit crucifixũ eſſe ſuũ Deũ, & ipſe cõfitebitᷣ illum non hic vbi Chr̃s reputatᷣ pauꝑ & miſer, ſed cũ gloria, & cũ multitudine angelorũ. GRE. in Ho. Sunt aũt nõnulli qui Chr̃m iõ cõfitentᷣ, quia cunctos Chr̃ianos eſſe cõſpiciunt. Nõ ergo ad ꝓbationẽ fidei vox ſufficit quã defendit a verecundia ꝓfeſſio generalitatis. Pacis ergo tꝑe eſt aliud vbi oñdamur vobis, veremur ſępe a ꝓximis deſpici, dedignamur iniurias verbi tolerare. Si contigerit iurgiũ fortaſſe cum ꝓximo, erubeſcimus priores ſatisfacere. Cor quippe carnale dum huius vitæ gloriã q̃rit humilitatẽ reſpuit. THEO. Quia vero de ſua gloria dixerat volens oñdere, ꝙ non inania ꝓmittebat, ſubditᷣ. {Et dic il. Amen di. vo. quia ſunt qdã de hic ſtantibus, q non guſta. mor. do. vi. re. Dei venien. in virtute.} Ac ſi diceret, qdã. i. Petrus, & Iacobus, & Ioannes {non guſtabunt mortẽ, donec eis oñdã in trãſ-
K figuratione, cũ qua gloria venturus ſim in ſecũdo aduentu. Non. n. erat aliud transfiguratio, niſi ſecundi aduentus ꝑnunciatio, in quo & ipſe Chr̃s, & ſancti lucebunt. BEDA: Pia vero ꝓuiſione factũ eſt, vt cõtẽplatione ſemꝑ manentis gaudii ad breue momentum delibata fortius aduerſa tolerarent. CHRY. Non aũt eorum qui aſcenſuri erant nõia declarauit, ne reliqui diſcipuli aliquid paterentur humanum. ꝑdicit aũt, vt dociliores circa huiuſmodi contemplationem fiant. BEDA: Vel regnũ Dei præſens eccleſia vocatur. Aliqui autem ex diſcipulis vſque adeo in corpore victuri erant, vt eccleſiã conſtructã conſpicerent, & contra mundi gloriã erectam. Diſcipulis. n rudibus de ꝑſenti vita aliquid ꝓmittendum fuit, vt poſſent robuſtius in futuro ſolidari. CHRY. Myſtice aũt vita Chr̃s eſt: mors vero Diabolus. {Guſtauit aũt mortẽ,} qui peccatis immoratur, adhuc omnis homo habens dogmata bona, aut praua, mortis aut vitæ panẽ deguſtat. Et quidẽ minus malum eſt videre mortem: malum autem eſt eam guſtare, ſed adhuc peius eã ſequi, peſſimum autem ei ſupponi.

Ho. euã. 32.

CAP.

CAP. IX.

HIERONY. Poſt conſummationem crucis, gloria reſurrectionis oſtenditur, vt non timerent opprobria crucis, qui oculis ſuis viſuri erant gloriam reſurrectionis futurę. vnde dicitur: {Et poſt dies ſex, aſſumpſit Ieſus Petrũ, & Iacobum & Ioannem, & duxit illos in mõtem excelſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis. CHRY. Quòd autem Lucas dicit poſt octo dies, nõ contrariatur huic. Lucas. n. & diem quo Chriſtus prædicta locutus fuerat, & diem in quo eos aſſumpſit numerauit. Ideo autem poſt ſex dies eos aſſumpſit, vt vehemẽtiori repleti deſiderio in horum dierum

CAP. IX.

ET poſt dies ſex, aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobũ & Ioãnem, & duxit illos in montẽ excelſum ſeorſum ſolos, & trãsfiguratus eſt corã ipſis. Et veſtimẽta eius facta ſunt ſplendentia & candida ni-
B mis velut nix, qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere. Et apparuit illis Helias cũ Moyſe, & erant loquentes cum Ieſu. Et reſpondens Petrus ait Ieſu: Rabbi, bonum eſt nos hic eſſe, & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum & Heliæ vnum. Non enim ſciebat quid diceret. Erant enim timore exterriti. Et facta eſt nubes obumbrans eos, & venit vox de
B nube dicens: Hic eſt filius meus chariſsimus, audite illum. Et ſtatim circumſpicientes, neminem amplius viderunt niſi Ieſum tantum ſecum.

ſpatio vigilanti & ſollicita mente, ea quæ videbant attenderent. THEOPHI. Aſſumit autem tres vertices Apoſtolorum, Petrum tanquàm confitentem & diligentem, Ioannem tanquàm dilectum, Iacobum vero tanquàm altiuocum & Theologum. Intantum enim grauis erat Iudæis, vt Herodes volens Iudæis placere, ipſum occiderit. CHRY. Non autem in domo ſuam gloriã demonſtrat, ſed in montem excelſum illos aſſumit, quoniam montis ſublimitas conueniens erat ad gloriæ ſublimitatem oſtendendam. THEO. Seorſum autem eos ducit, quia debebat eis myſteria reuelare. Transfigurationem autem oportet intelligere, non
C figuræ immutationem, ſed quia manente vt prius erat figura, appoſitio facta eſt cuiuſdam inenarrabilis claritatis. CHRY. Neque ergo decet aliquam figuræ transformationem in regno Dei eſſe futuram, aut circa ipſum Saluatorem, aut circa eos qui aſſimilabantur, ſed appoſitionem claritatis. BEDA: Transfiguratus igitur Saluator, non ſubſtantiam verę carnis amiſit, ſed gloriam futuræ vel ſuæ vel noſtræ reſurrectionis oſtendit, qui qualis tunc Apoſtolis apparuit, talis poſt iudicium cunctis apparebit electis. Sequitur: {Et veſtimenta eius facta ſunt ſplendentia. GREG. 32. Moral. Quia in ſupernæ claritatis culmine ei vitæ iuſtitia fulgentes adhærebunt, veſtium enim nomine iuſtos quos ſibi adiungit inſinuat. Sequitur: {Et apparuit illis Helias cum Moyſe & erãt loquentes cum Ieſu. CHRY. Moyſen & Heliam in medio introducit, primo quidem quia turbæ dicebant Chriſtum Heliam aut vnum Prophetarum, Apoſtolis ſe cum eis oſtendit, vt differentiam ſeruorum & Domini cernerent. Et etiam quia de tranſgreſ-
D ſione legis Iudæi Chriſtum accuſabant, & blaſphemum eum putabant, tanquàm ſibi gloriam patris attribuentem eos, qui in vtroque fulſerunt in medium ducit. Etenim Moyſes legem dedit, & Helias gloriæ Dei zelator fuit. vnde ei non aſſiſterent, ſi Deo & legi eius contrarij eſſent. Et vt ſcirent, quòd vitæ poteſtatem & mortis habet, propter hoc & Moyſen, qui mortuus erat, & Heliam q nondum mortem paſſus fuerat in medium introducit. Item per hoc ſignificauit, quòd doctrinæ legis Chriſti Prophetarum doctrina pedagogus fuit. Significat etiam coniunctionem noui & veteris teſtamenti. Et quoniam in reſurrectione cum Prophetis Apoſtoli coniungentur, & vna erit obuiatio regi communi: Sequitur: {Et reſp. Pe. ait Ie. Rabbi, bonum eſt nos hoc eſſe, & faciamus hic tria ta. ti. vnum, mo. vnum, & he. vnum.} BEDA: Si tantum transfigurata Chriſti humanitas, duorumq; ſocietas ad punctum viſu delectat, vt eos ne diſcedant etiam obſequio Petrus ſiſtere velit, quanta erit fœlicitas viſioni deitatis inter angelorum choros
E adeſſe perpetuo? Sequitur. {Non. n. ſcie. quid dice.} Et ſi. n. Petrus præ ſtupore humanę fragilitatis, neſciat quid dicat: inſiti tamẽ ſibi dat affectus indicium, neſciebat enim quid diceret, quia oblitus eſt regnum ſanctis a Domino non alicubi terrarum: ſed in cælis eſſe promiſſum, nec recordatus eſt ſe ſuoſque coapoſtolos mortali adhuc carne circumſeptos immortalis vitæ ſtatum ſubire non poſſe, cui etiam mente exceſſerat, quia in domo patris quæ in cælis eſt, domus manufacta neceſſaria non ſit. Sed & vſque nunc imperitiæ notatur quiſquis legi Prophetis & Euangelio tria tabernacula facere cupit, cum hæc ab inuicem nullatenus valeant ſeparari. CHRY. Non etiam intellexit Petrus, quòd ad demonſtrationem vere gloriæ transfigurationem Dominus eſt operatus, neque quòd propter doctrinam hominum hoc faciebat. nam plurimi erant relicturi multitudinem in eremo habitantes. Sequitur: {Erant enim timo. exter.} Erat autem hic timor ſecundum quem de communi mente in ſtatum eleuabantur meliorem, quod enim in exterioribus videbatur, Moyſes & Helias erat. Ducebatur autẽ
A anima ad quendam diuinum affectum, quaſi ex diuina viſione ab humano ſenſu abſtracta. THEO. Vel aliter, Petrus timens a monte deſcendere, quia iam præſenſerat, quòd Chriſtus crucifigi debebat, dixit: {Bonum eſt nos hic eſſe, & non illic deſcendere in medium. ſ. Iudæorum. Si autem huc venient furentes contra te, habemus Moyſen q Aegyptios debellauit, habemus & Heliam qui ignem eduxit de cælo & quinquagenos deſtruxit. ORI. ſuper Matt. Marcus autem ex ꝑſona ſua dicit: Nõ. n. ſciebat quid diceret. Vbi conſiderandum ne forte per exceſsũ mentis hoc loquebatᷣ, motus quodam ſpiritu alieno ne forte. ſ. ille ſpiritus qui voluit quantum ad ſe Chriſtum ſcandalizare, vt recederet a paſſione omnibus hominibus ſalutari. Ipſe operans ẽt hic ſeductorie vult euellere Chriſtum ſub colore boni, vt non cõdeſcendat hominibus, nec veniat ad eos, nec ſuſcipiat mortem ꝓ eis. BEDA. Quia vero Petrus materiale quæſiuit tabernaculũ, nubis accepit vmbraculum, vt diſcat in reſurrectione non tegmine domorum, ſed Spiritusſancti gloria eos eſſe protegendos. vnde ſequitur: {Et facta eſt nubes obum. eos.} Quia vero imprudenter interrogauerunt propterea reſponſionem Domini non merẽtur, ſed pater reſpondet pro filio. vnde ſequitur: {Et venit vox de nube dicens: Hic eſt filius meus chariſ. ipſum au.} CHRYSO.
C A nube quidem vox emittitur in qua Deus apparere conſueuit, vt crederent, quòd vox illa ferretur a Deo. In hoc autem quòd dicit: {Hic eſt fi. me. char. vnam voluntatem patri & filio proteſtatᷣ, & quòd ſalua filiatione quantum ad omnia cum eo, qui genuit vnũ eſſe. BEDA. Quem autem Moyſes cum venerit in carne audiendum ab omni anima, quæ ſaluari vellet prædixit hunc iam venientem in carne, Deus pater audiendum diſcipulis oſtendit. Sequitur: {Et ſta. cir. ne. am. vi. niſi Ie. tantum ſecum.} Vbi enim cæpit filius deſignari mox ſerui diſceſſerunt, ne ad illos paterna vox emiſſa putaretur. THEOPHI. Myſtice autem poſt conſummationem huius ſęculi quod in ſex diebus factum eſt, aſſumet nos Ieſus ſi eius ſumus diſcipuli in montem excelſum, i. in cælum, & tunc videbimus eius gloriam ſingularem. BEDA. Veſtimenta autem Domini recte Sancti eius accipiuntur, qui nouo candore fulgebunt. Fullo autem intelligendus eſt cui Pſalmiſta loquitur: Amplius laua me ab iniquitate mea, & a deli. meo. mun. me. qui nõ
D poteſt ſuis fidelibus dare claritatem in terra, quæ eis conſeruata manet in cælis. REMIG. ſuper Matth. Vel per fullonem ſancti deſignantur prædicatores, & animarum purgatores, quorum in hac vita nullus ita viuere valet, vt alicuius peccati maculis nõ obfuſcetur. In futura. n. reſurrectione ſancti ab omni macula peccati purgabuntur. Tales ergo eos faciet Dominus, quales ne ipſi membra ſua caſtiganda nec vllus prædicatorum, ſuo vel exemplo vel doctrina facere poteſt. CHRY. Vel veſtimenta alba Euangelica ſunt & Apoſtolica ſcripta omnium clariſſima, quibus ſimilia nullus expoſitorum facere poteſt. ORIGE. ſuper Matth. Vel forſitan fullones ſuper terram poſſumus moraliter exiſtimare ſapientes ſæculi huius, qui putantur ornare etiam turpes intellectus & dogmata falſa fullonicatione ingenij ſui: ſed illorum ars fullonica poteſt facere aliquid ſimile ſermoni, qui oſtendit ſpiritualium intellectum ſplẽdorem in dictis ſcripturarum imperitis, quæ a plurimis contemnũtur. BEDA. Moyſes & Helias quo-
E rum vnum mortuum, & alium in cælis raptum legimus, futuram omnium ſanctorum gloriam ſignificat, qui videlicet tempore iudicij, vel viui in carne reperiendi, vel ab olim guſtata morte reſuſcitandi & pariter ſunt regnaturi cum illo. THEOPHI. Vel hoc ſignificat, quia in gloria videbimus & legem & Prophetas, cũ ipſo loquentes, ideſt qui per eum fuerũt dicta per Moyſen & alios Prophetas, tunc videbimus eſſe conſona rebus, & tunc audiemus vocem paternam reuelantem. ſ. nobis filium patris & dicentem, quoniam hic eſt filius meus, obumbrante nube, i. Spirituſancto qui eſt ſapientię fons. BEDA: Et notandum, ſicut Domino in Iordane baptizato, ſic & in monte clarificato totius ſanctæ Trinitatis myſterium declaratur, quia gloriam eius quam in baptiſmo credentes confitemur, in reſurrectione videntes collaudabimus. Nec fruſtra Spiritusſanctus hic in lucida nube, illic apparuit in columba, quia nunc ſimplici corde fidem quam percepit ſeruat, tunc luce apertæ viſionis quod crediderat contemplabitur. Cum autem fieret vox ſuper filium inuentus eſt ipſe ſolus, quia cum

manifeſtauerit

manifeſtauerit ipſum electis, erit Deus omnia in omnibus: immo cum ſuis per omnia Chriſtus caput cum corpore ſplendebit. F

b ¶ ORIG. ſuper Matth. Poſt myſterium oſtenſum in mõte, deſcendentibus de monte diſcipulis, præcepit vt eius transfiguratio non manifeſtetur ante gloriam paſſionis & reſurrectionis ipſius. vnde dicitur: {Et deſcen. de mon. præcepit il. ne cuiq̃ q̃ vi. nar. niſi cum fi. ho. a mor. re. CHRY. Vbi non ſimpliciter ſilere iubet, ſed paſſionem inſinuans, cauſam inſinuat propter quam ſilere debebũt. THEO. Ne. ſ. homines ſcandalizent, audientes de Chriſto tam glorioſa, qui eũ crucifixum erãt viſuri. Non igitur erat cõgruũ talia de Chriſto dicere antequàm pateretur: poſt reſurrectionem vero credibile videbat. CHRY. Illi vero reſurrectionis myſterium ignorantes, verbum quidẽ retinentes inuicẽ diſputabant. vnde ſeqt: {Et verbum cõtinuerunt apud ſe conqu. quid eſſet cum a mor. re.}

b Et deſcẽdentibꝰ illis de monte præcepit illis ne cuiquam quę vidiſſent, narrarent niſi cum filius hominis a mortuis reſurrexerit. & verbum continuerunt apud ſe conquirentes quid eſſet, cum a mortuis reſurrexerit? Et interrrogabant eum dicentes: G Quid ergo dicũt Phariſęi & Scribæ, quia Heliam oportet venire primum? Qui reſpondens ait illis: Helias cum venerit, primo reſtituet omnia, & quomodo ſcriptum eſt in filium hominis, vt multa patiatur & contemnatur. Sed dico vobis, quia & Helias venit, & fecerunt illi quæcumque voluerunt, ſicut ſcriptum eſt de eo.

c Et veniẽs ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnã circa eos, & Scribas conquirentes cum illis. Et confeſtim omnis populus videns Ieſum, ſtupefactus eſt & expauerunt, & accurrentes ſalutabant eum. Et interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? Et reſpondens vnus de turba dixit: Magiſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutũ, qui vbicumque eum appræhenderit allidit illum, & ſpumat & ſtridet dentibus & areſcit. Et dixi diſcipulis tuis, vt eiicerent illum, & non potuerunt. Qui reſpondens eis, dixit: O generatio incredula, quàmdiu apud vos ero? Quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me, & attulerunt eum. Et cum vidiſſet eum, ſta-

H

HIERO. Hoc quod proprie Marci eſt, id ſignificat quia cũ abſorpta fuerit mors in victoria, non erunt in memoria priora. Sequitur: {Et inter. eum di. Quid ergo di. Pha. & Scri. quia Heliam oportet venire primũ? CHRYSO. Intentio quidem diſcipulotum ſuper hac interrogatione talis mihi eſſe videtur: Nos quidem Heliam tecum vidimus, & prius te vidimus quàm Heliam. Scribę vero prius Heliã venire docent, credimus itaq; eos mendaciũ protuliſſe. BEDA: Vel ita æſtimabant diſcipuli transformationem gloriæ hanc eſſe quam in monte viderant & dicunt: Si iam veniſti in gloria, quomodo præcurſor tuus non apparet? maxime quia Heliam viderãt receſſiſſe. CHRY. Quid autem ad hoc Chriſtus reſponderit, apparet per hoc quod ſubditur: {Qui reſpondens ait, He. cum ve. pri. re. om.} In quo oſtendit, ꝙ Helias veniet ante ſecundum aduentum. Scripturæ. n. duos aduentus Chriſti prænunciant, vnũ ſcilicet qui factus eſt, & alium qui venturus eſt. Dominus autem ſecundi aduentus Heliam aſſerit præcurſorem. BEDA. Reſtituet autem omnia, vtique illa quę Malachias oſtendit dicens: Ecce ego mittam vobis Heliam prophetam, vt conuertat cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum reſtituet, & in hoc quod morti debet, ac diu viuendo diſtulit. THEO. Præponit autem hæc Dominus ad reſiſtendum opinioni Phariſæorum, qui tenebãt, quòd primi aduentus præcurſor erat Helias, quaſi ad inconueniens ducens: vnde ſubdit: {Et quomodo ſcriptum eſt in fi. ho. vt mul. pa. & cõ.} Ac ſi dicat: Helias theſbytes cum venerit pacificabit Iudæos, & ad fidem adducet ipſos, ita vt ſit ſecundi aduentus præcurſor. Si ergo primi aduentus Helias eſt pręcurſor, quomodo ſcriptum eſt, quòd filius hominis debet pati? ex his ergo duobus vnum erit, aut ꝙ non ſit primi aduentus Helias præcurſor, & ſcripturæ erũt veræ. aut ꝙ ſit præcurſor primi aduentus, & ſcripturæ non erunt veræ, quæ dicunt, quòd oportet Chriſtum pati, cum Helias debeat omnia reſtituere, & non debeat eſſe Iudæus aliquis incredulus: ſed omnes credere debeant ad prædicationem eius qui cũq; audient eum. BEDA. Vel ita, & quomodo ſcriptum eſt, i. quomodo de Chriſti paſſione multifariæ prophetæ multa ſcripſerunt: ſed & Helias cum venerit multa paſſurus eſt, & contemnendus ab impijs. CHRY. Sicut autem Dominus ſecundi aduentus Heliam aſſeruit præcurſorem, ſic & conſequenter aſſerit Ioannem eſſe præcurſorem primi aduentus. vnde ſubdit: {Sed di. vo. quia & Helias ve. GLO. Ioannem vocat Heliam, non quia Helias erat in perſona: ſed quia Heliæ miniſterium adimplebat. ſicut enim ille præcurſor erit ſecundi aduentus, ſic iſte factus eſt primi. THEOPH. Erat etiam Ioãnes redargutor & zelotes & eremita vt Helias: non tamen audierunt illum ſicut Heliam audient. nefario vero ludo eum occiderunt, caput illius amputantes. vnde ſequitur: {Et fece. il. quæ vo. ſicut ſcriptum eſt de eo.} CHRY. Vel aliter interrogabant diſcipuli Ieſum, quomodo ſcriptum eſt pati filium hominis? Ad hoc autem quaſi reſpondens dicit: Sicut ad ſimilitudinem Heliæ Ioannes venit & ei mala intulerunt, ſic ſecundum ſcripturas oportet filium hominis pati.

c ¶ THEO. Poſtquàm gloriam ſuam tribus diſcipulis in monte oſtenderat, reuertitur ad alios diſcipulos, qui cum eo non aſcenderant in montem. vnde dicitur: {Et ve. ad di. ſu. vi. tur. mag. circa eos, & Scri. con. cum il.} Phariſæi namque captantes horam, cum præſens non exiterat Chriſtus, acceſſerunt vt ipſos ad ſe attraherent. HIER. Non eſt autem homini requies ſub Sole, ſemper paruulos occidit inuidia. magnos percutiunt fulgura montes, alij diſcentes cũ fide, vt turbæ, alij inuidentes cũ faſtu, vt ſcribæ ad Eccleſiam conueniunt. Sequitur: {Et confe. cõ. po. vi. Ie. ſtu. eſt & ex.} BEDA. Notandum in omnibus locis diſtantiam mentis Scribarum & turbę. Scribę enim nihil deuotionis, fidei, humilitatis, & reuerentię ei exhibuiſſe narrantur, ſed veniente Domino mox omnis turba ſtupefacta expauit, eumq; ſalutãs accurrit. vnde ſequit. {Et accur. ſalu. eum.}

THEO. Affectabant enim turbæ eum videre: ita vt eum venientem a longe ſalutarent. Quidam vero dicunt, quòd aſpectus eius ex transfiguratione ſpecioſior factus, turbam ad ſalutationem eius attrahebat. HIER. Populus autem videns ſtupefactus eſt & expauit, non diſcipuli, quia non eſt timor in charitate, timor eſt ſeruorum, ſtupeſcere ſtultorum. Sequitur, {Et inter. eos. Quid inter vos cõ.} Quid. ſ. Dominus interrogat, vt confeſſio pariat ſalutem, & murmur cordis noſtri ſermonibus pijs ſoluat. BEDA. Poteſt vero, niſi fallor, intelligi de hoc quæſtionem fuiſſe motam, quare ipſi cum eſſent diſcipuli Saluatoris, ſanare dæmoniacum qui in medio erat poſitus non poſſent, quod ex ſequentibus poteſt conuinci cum dicitur, {& reſpõdens vnus de tur. di. Magiſter attu. fi. me. ad te. ha. ſpi. mu. CHRY. Hunc hominem ſcriptura infirmum in fide oſtendit, ex hoc quòd Chriſtus dicit: {O generatio incredula, & per hoc quod ſubdit:} Si potes credere. Sed & ſi infidelitas eius occaſio exciterit dæmonem non pellendi, incuſat tamen I diſcipulos. vnde ſubditur: Et dixi diſci. tu. vt eij. & non po.} Vide autem ipſius inſipientiam. Ieſum in medio turbarum præcatur diſcipulos incuſans. vnde & Dominus corã plebe multo magis hoc ei imputat non ſolum in perſonam eius accuſationem intendens: ſed in perſonam omnium Iudæorum. probabile enim eſt multos præſentium ſcandalizatos, ea quæ non conueniebant de diſcipulis cogitaſſe. vnde ſequitur: {Qui eis reſpondens dixit: O generatio incre. quàmdiu apud vos ero? quàmdiu vos patiar?} In quo oſtendit, & mortem ſe deſiderare, & graue ei eſſe cum illis conuerſari. BEDA. Intantum autem non eſt homini iratus, ſed vitio vt ſtatim intulerit {Afferte illum ad me, & at. eum. Et cum vidiſ. il. ſta. ſpi. contur. illum, & eli. in ter. volu. ſpu.} CHRYSO. Hoc autem Dominus promiſit propter patrem pueri, vt cum vexantem dæmonem videret, ad fidem futuro miraculo traheretur. THEO. Permittit etiam vexari puerum, vt ex hoc ſciremus K dæmonis impietatem, quiꝫ occidiſſet eum niſi fuiſſet a Domino adiutus. Sequitur: {Et inter. pa. eius. Quãtum tem. eſt ex quo hoc ei acci. At ille ait: {Ad infan. & freq. eum in ign. & aq. mi. vt eũ p.} BEDA: Erubeſcat Iulianus qui dicere audet omnes homines abſque peccati contagione naſci in carne tanquàm innocentes ꝑ omnia, vt fuit Adam quando creatus eſt. Quid. n. habuit iſte puer vt ab infantia dæmonio vexaretur acerbiſſimo, ſi nullo originalis peccati vinculo tenebatur, quia conſtat illum adhuc proprium nõ habere potuiſſe peccatum? GLO. Exprimat autem in verbis ſuæ petitionis fidei defectum. vnde ſubdit: {Sed ſiquid po. adiuua nos mi. no.} Cum. n. dicit: Siquid potes: manifeſtat ſe de eius potentia dubitare, quia viderat filium ſuum a diſcipulis Chriſti curatum non eſſe. Dicit autem Miſertus noſtri. vt deſignaret miſeriam filij qui patiebatur, & patris qui compatiebatur. Sequitur: Ieſus autem ait illi: Si po. cre. om. poſ. ſunt cre.} HIERO. Libertatem arbitrij hoc indicat quod dicit: Si potes. Quæ autem ſunt oĩa quæ poſſibilia ſunt credenti: niſi quæ in nomine Ieſu, ideſt ſalutis poſtulantur cum lachrymis? BEDA: Aptum autem reſponſum Dominus dedit petenti. Ipſe enim ait: {Siquid potes, adiuua nos.

ergo ciuitas optima eſt q̃ eſt ex mediis. Et ꝓp hoc manifeſtũ eſt, ꝙ talis ciuitas optime gubernatur. Illa. n. neceſſariũ eſt optime gubernari, q̃ eſt conſtituta ex his, ex q̃bꝰ ciuitas optima naturaliter cõſtituitur, talis aũt eſt q̃ dicta eſt. ergo &c. Deinde cũ dicit. A

k ¶ Declarat, quòd talis ciuitas bene ſaluatur & ſine periculo viuunt tales. Et primo oſtẽdit, quòd bene ſaluatur. Secundo quòd viuunt ſine periculo, ibi {Propter hoc bene &c.} In prima dicit, quòd iſti medii ex quibus cõponiť ciuitas optima maxime ſaluantur in ciuitate, & hoc apparet, quia ipſi nõ concupiſcunt aliena ſicut pauperes. Habent enim ad ſufficiẽtiam, & ideo non deſiderant aliena, propter quod non inſidiãtur diuitibus. Pauperes vero quia deficientes ſunt deſiderant aliena: & ideo inſidiãtur diuitibus. Medii vero nõ, quia non habẽt ſuperabũdantiam diuitiarum, ideo medii nec inſidiantut aliis nec alii ipſis, tales autem maxime conſeruantur, quare manifeſtũ eſt, ꝙ ciuitas q̃ eſt ex mediis, maxime cõſeruatur. Deinde cũ dicit.

l ¶ Oſtendit, quòd viuunt ſine periculo & dicit quòd medii, quia nullus inſidiatur ipſis nec ipſi aliis inſidiantur, ſine periculo viuunt. Et propter hoc Phocylides rationabiliter deſiderauit medius eſſe in ciuitate, uidẽs ꝙ medii ſint in ciuitate optimi: unde dixit, medius in ciuitate volo eſſe. Deinde cum dicit.

m ¶ Oſtendit, quòd Reſpubl. quæ eſt ex mediis eſt optima. Et diuiditur in duas. In prima infert ex dictis, quòd Reſpubl. media eſt optima. Secundo, probat hoc ꝑ ſigna & effectus, ibi {Quòd autem &c.} Adhuc prima ĩ duas. In prima facit quod dictum eſt. In ſecunda infert correlariũ, ibi {Propter quod} In prima dicit, quòd quia ciuitas optima eſt quę eſt ex mediis: manifeſtum ꝙ Reſpu. optima eſt ex mediis, & illę ciuitates quæ multos habent medios habent Rempu. optimam. Et ratio huius eſt, quia

k Et ſaluantur autem in ciuitatibus iſti maxime ciuiũ, neq; .n. ipſi aliena deſiderant ſicut pauperes ea quæ diuitum concupiſcunt. Et propterea quòd neq; inſidias patiuntur, neq; fraudes moliunť, ſine periculo degunt.

l Propter hoc bene optauit Phocyilides multa, medij s optima, medius volo in ciuitate eſſe. B

m Palam ergo quód & cõio politica optima per medios. Et tales contingit bene politizare ciuitates in quibus vtiq; multum ꝙ mediũ, & valẽtius maxime q̃dem amborũ. Si aũt nõ, alterius partis, appoſitum enim facit inclinationem, & prohibet fieri contrarios exceſſus.

C

n Propter quod quidem Eufortunium maximũ, politizantes ſubſtãtiã habere mediam & ſufficientẽ, tanquam vbi ij quidem multa valde poſsiderũt, ij autẽ nihil, aut populus extremus fit, aut oligarchia intẽperata, aut tyrãnis, ꝓpter ambos exceſſus. Etenim ex Democratia maxime iuuenili & ex Oligarchia fit tyrannis, ex medijs autem ex ijs qui prope multo minus. Cauſam autem poſterius in iis, quæ circa tranſmutationes politiarum, dicemus. D

o Quòd autem quę media, optima, manifeſtũ, ſola enim ſine ſeditione, vbi. n. multũ quod inter medium, minime fiunt conturbationes & diſſeſsiones politiarum. Et magnæ ciuitates ſunt magis ſine ſeditionibꝰ propter eandẽ cauſam, quia multi qd̃ medium. In paruis aũt facile diuidere omnes in duo vt nullũ relĩquatur mediũ, & oẽs ferè egeni, vel opulẽti ſunt. & Democratiæ aũt ſecuriores ſunt Oligarchiis: & durabiliores ſunt ꝓpter medios, plures enim ſunt & magis participant honoribus in Democratiis, quàm in Oligarchiis, quoniam quando ſine iis multitudine inualuerint; homines, mala operatio fit & pereunt cito. E

pars media ciuitatis valentior & melior eſt quàm aliæ duæ partes diuiſim, quia ſi vna pars præter rationem velit opprimere aliam partem, ſicut ſi diuites pauperes velint opprimere, pars media adiungit ſe pauperibus: & cum illis exprimit malitiã diuitum. Si autem pauperes velint inſurgere contra diuites præter rationem, medij iungunt diuitibus ſe, & reprimunt pauperes. Et ideo medii prohibent fieri exceſſus in ciuitate. Talis autem Reſpublica optima eſt. Deinde cum dicit.

Conſeruantur quoque in ciuitatibus iſti maxime cæterorum ciuium. Neque enim aliena concupiſcunt, ut faciunt pauperes, neque eorum bona cupiuntur ab aliis, ut accidit diuitibus. Et quia ne inſidiantur aliis, nec alii ipſis, ſine periculo degunt.

Qua propter bene optauit Phocylides, multa mediocribus optima, mediocris eſſe uolens in ciuitate.

Patet igitur, quòd ciuilis ſocietas optima eſt, quæ per mediocres fit eaſque ciuitates recipere, ut optime gubernentur, in quibus mediocres plurimi ſunt, ac plus poſſunt, maxime quidem ambabus, uel ſaltem altera parte. Hæc enim addita præualere facit, & prohibet contrarios exceſſus fieri.

Qua propter ualde optandũ eſt, ut hi qui in R. pub. uerſantur facultates habeant mediocres ac ſufficientes. Nam ubi alii nimis multa poſſident, alii nihil: uel plebs infima inſurgit, uel paucorum potentia illa extrema, uel tyrannis, propter utrumque ſexũ. Et populari enim ſtatu nimium ſuperbo, & ex paucorum potentia, ad tyrannidem deuenitur. Ex mediocribus autem ac prope paribus, multo minus. Cuius rei cauſam poſtea ubi de mutationibus tractabitur, dicemus.

Quòd autem media ſit optima, manifeſtum eſt: ſola enim ſeditionibus caret, ubi enim per multum eſt mediocre, nimium ſeditiones & diſcordiæ ciuium innaſcuntur magnæque ciuitates ob hanc ipſam autem cauſam, minus ſeditionibus ſubiacent: quia magna in his eſt mediocrium hominum multitudo. Paruas autem ciuitates facile eſt in duas partes diuidi omnes, ita ut nihil medium relinquatur. Et ferè cuncti uel inopes ſunt, uel opulenti. Populares quoq; gubernationes tutiores ſunt & diuturniores, quàm paucorum potentium propter medios. Plures enim ſunt & magis honoris participãt in populari gubernatione, quàm paucorum. Nam quando ſine his multitudo inops plus poteſt, male res ſe habent, ac cito pereunt.

n ¶ Infert vnum correlarium. Et dicit, ꝙ manifeſtũ ẽ ex dictis, ꝙ ex quo ciuitas eſt optima, q̃ eſt ex mediis, quòd maximũ bonum eſt, quòd in ciuitate gubernantes habeant ſubſtantiam mediam & poſſeſſiones medias. Quia vbi ſunt qui valde excedunt in diuitiis aut indigẽtes valde, erit ibi aut ſtatus popularis, aut paucorum intemperatus, in quo pauci diuites valde dominantur ſecundum volũtatem ſuã, aut erit tyrannis propter ambos exceſſus ſcilicet diuitiarum & egeſtatis, ex populari enim ſtatu nimis ſuperbo inſurgit tyrannis. Similiter ex paucorum potentia: ex mediis autem nõ. Multo autem minus etiam oritur tyrannis ex his qui ſunt ꝓpinqui mediis quàm ex ſtatu populari. Cauſa autem iſtorũ apparebit inferius cũ determinabiť de trãſmutatione Reipubl. Deinde cum dicit.

o ¶ Probat ꝑ ſigna, quòd Reſpu. quæ ex mediis optima eſt. Et diuiditur in partes tres ſecundum, quòd declarat per tria. Seda: ibi {Signum autem &c.} Tertia, ibi {Manifeſtũ aũt &c.} In prima intẽdit iſtã rationem: Illa Reſp. eſt optima quę eſt ſine ſeditione magis & turbatione: ſed talis eſt illa quæ eſt ex mediis. ergo Reſpu. quę eſt ex mediis optima eſt. Huius rõnis ponit cõcluſionẽ & minorem cum ſua probatione. Dicit igitur, quòd Reſpublica quæ eſt ex mediis ſit optima, manifeſtum eſt. Iſta enim ſola & ſine ſeditione & turbatione eſt. Hoc autem probat dupliciter. Primo quia vbi ſunt plures medii nõ ſunt ſeditiones nec turbationes. Et propter hoc magnæ ciuitates ſunt magis ſine ſeditionibus q̃ paruæ, quia in magnis ciuitatibus ſunt multi medii, ſed in paruis ciuitatibus ſtatim oẽs

ſunt